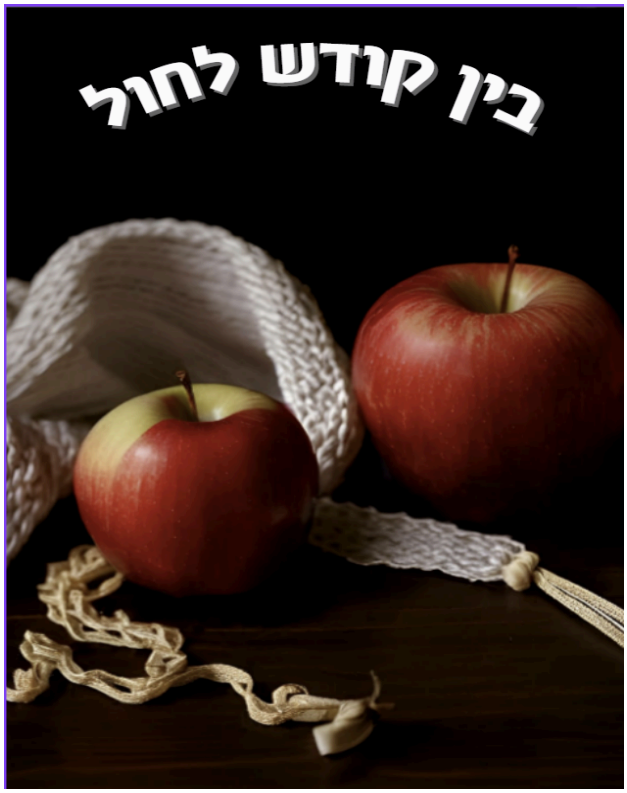
סמל השאלון **008-221**

		01
		מאור כהן
		"בין קודש לחול"
		2025
		כרזה דיגיטלית שיצרתי באמצעות כלי בינה מלאכותית מאתר Canva

יצרתי כרזה דיגיטלית לנובלה "מאחורי הגדר" מאת חיים נחמן ביאליק, ובחרתי לה את השם "בין קודש לחול". שמתקשר לקונפליקט המרכזי. כדי לייצר את הכרזה השתמשתי בכלי בינה מלאכותית ליצירת תמונות מתוך טקסט של אתר האינטרנט Canva. ניתן לראות בכרזה את הכיתוב שבחרתי שממחיש את הדילמה המרכזית בנובלה. מתחת לכיתוב מוצגים שני דימויים מרכזיים: קצוות של ציצית, פריט תפילה יהודי, ולצידם שני תפוחי עץ אדומים.

תיאור הנושא/		במרכז הנובלה **"מאחורי הגדר" מאת חיים נחמן ביאליק** עומדת דילמת זהות מורכבת וקיומית. גיבור הנובלה, נער יהודי בשם נח, מתאהב

הסוגיה/ הדילמה		באסופית צעירה המתגוררת בסמוך אליו, ששמה מארינקה. סיפור ההתאהבות של השניים מתרחש על רקע החברה היהודית הדתית של סוף המאה ה-19, חברה סגורה ושמרנית, המבקשת למנוע על השקה בין יהודים וגויים. התאהבותו של נח במארינקה מוצגת לאורך הנובלה בגילאים ובשלבים שונים. זו אהבה שמתפתחת מאהבת ילדים תמימה, ומבשילה לכדי אהבה זוגית ואירוטית. אולם, התהליך שנח עובר לאורך הנובלה לא קשור בהתאהבות במארינקה הנערה-אישה בלבד, אלא בעולם אותו היא מסמלת: נח מתאהב בעולמם של הגויים, המיוצג בידי מארינקה, כיוון שזהו עולם של חופש, אהבה, יצירה וטבע. לצד העולם הזה עומד העולם היהודי המסורתי בכיעורו, כעולם אפור, רכושני ועקר. במאמרו טוען עדי צמח כי: *"לדמותו של הגן שמאחורי הגדר, זה המפריע בחייו השוקקים לתפילת בית המדרש, נוסף כאן הממד העיקרי: הוא הגן האסור, הוא גן החטא, משום שהוא מקום משכנה של מארינקה. הגן הוא מוקד החוויה האירוטית האסורה, שמחמת עצמת הטאבו שהוטל עליה, נתגלמה ביצירת ביאליק גילום קיצוני בדמות האהבה אל הנוכרייה - האהבה האסורה ביותר"* (צמח, 1959, 110). ההתוודעות לצדדים הקשים בעולמו, לצד הכמיהה והתשוקה לגעת בעולמם האסור של הגויים, הם אלה שבונים את הדילמה המרכזית בנובלה - נח צריך לבחור, האם לוותר על אהבתו האמיתית ולציית לנורמות ותכתיבים חברתיים, או שעליו למרוד במוסכמות, לפעול באומץ וללכת אחר ליבו תוך סיכון מעמדו החברתי, קשרי המשפחה שלו ואמונתו הדתית. הצדדים השונים בדילמה מיוצגים גם בידי דמויות המשנה: עולם הגויים מסומן דרך דמותה של מארינקה - הנערה הנאה שהולכת והופכת לאישה, מגדלת הירקות והפירות בגינתה. למולה, את עולם היהודים מייצגות שלל דמויות גרוטסקיות: אביו המכה של נח, אימו מורטת נוצות האווזים ושלושת המלמדים שאמורים לייצג את עולמה של התורה, אך נוהגים בשכרות, אלימות ורעבתנות מינית. ההתבוננות במכלול הדמויות הללו מדגיש את גודלה של הדילמה העומדת בפניו של נח, נוכח העובדה שעולם הגויים כל כך מפתה ומושך למול עולם היהודים. סיום הנובלה מביא את הדילמה לפתרון כואב אך מציאותי. ביאליק בוחר לסיים את העלילה בבחירה ברורה של נח אשר נוטש את מארינקה, נשאר בחיק משפחתו ואף נישא ליהודייה כשרה ומביא איתה ילד. בהתייחסות

		לסיום זה כותבת זיוה שמיר: *"'מאחורי הגדר' הוא גם, בין השאר, סיפור של מרד וכשלונו, סיפור על ניסיון כושל להרים ראש ולצאת מדל"ת האמות של ה"מוסר היהודי" של פרבר העצים ולשנות את אורחות-חייו המסולפים"* (שמיר, 1985, 22).

היבט: פרשנות/ עמדה/ תובנה אישית		עלילת הנובלה "מאחורי הגדר" מתרחשת בסוף המאה ה-19, בחברה שמרנית וסגורה, למרות זאת, אני חושב שהדילמה העולה ממנה עשויה להיות רלוונטית גם לתקופה שבה אנו חיים. הקונפליקט שמוצג בנובלה הוא קונפליקט אוניברסלי שנוגע בשאלות של שייכות, התבגרות וזהות ולכן הוא על זמני ועל מקומי. למעשה, הדילמה של נוח חורגת מהשאלה האם לעזוב את הבית והחברה המוכרים לטובת עולמם של הגויים וההליכה אחר אהבת הלב, כיוון שהיא מציגה קונפליקט התבגרות. מתבגרים בכל תקופה ובכל מקום נמצאים מול דילמות דומות לזו של נח. אריקסון (1976) תיאר את גיבוש הזהות כמשימת ההתפתחות המרכזית של כל מתבגר. זהו אחד השלבים המרכזיים בתהליך ההתבגרות של כל אדם, והוא נעשה ביחס (ולעתים אל מול) החברה שבה אנו גדלים. כחלק מאותו תהליך מתבגרים מנסים למרוד במוסכמות ותכתיבים חברתיים, כדי לבחון את מקומם האינדיבידואלי בעולם. גם המאבק של נוח הוא מאבק שכזה. כותרת הנובלה "מאחורי הגדר" חושפת את הדילמה האמיתית שעומדת במרכז הנובלה: **האם לחצות את גבולות החברה והמסורת לטובת התנסות אישית, חריגה ויוצאת דופן? או שמא להישאר במסגרת הבית והחברה המוכרים והטובים, על אף תכתיביהם.** הניגוד החריף בין שני העולמות הולך ומתעצם במהלך התפתחות העלילה. אני מאמין כי כל נער ונערה עומדים בפני דילמות דומות לזו של נח, גם אם הן לא מופיעות בצורה קיצונית וחריפה כל כך. העובדה שבגיל ההתבגרות מתבגרים חווים מתח וקושי רב מול ההורים, מדגישה את הצורך שלהם לגבש זהות ולמרוד, ולא לקבל באופן מלא את המציאות כפי שהמבוגרים מכתיבים. אחד הנושאים המעניינים העולים מתוך הדילמה של נח הוא האופן שבו הנובלה מסתיימת. הבחירה של ביאליק לסיים את הנובלה בבחירה של נח לחזור אל משפחתו ואל החברה היהודית באופן מלא, היא בחירה חריגה ולא צפויה. הקוראים רוצים להגיע ל'סוף טוב' שבו נח ומארינקה ממשים את

אהבתם וחיים יחד. אנחנו מצפים מנח לעשות צעדים קיצוניים וחריגים, לעזוב את כל עולמו וללכת אחרי אהבתו, מתוך תפיסה רומנטית ואידיאלית. אולם, ביאליק מזכיר לקוראים, כי המציאות איננה סרט רומנטי שנגמר ב'סוף טוב', והבחירות שהוא שם בידי נח מדגישות כי בסופו של דבר, רוב בני האדם לא ינטשו את המקום שממנו באו וערך הנאמנות ייגבר על הכל. לאחר הסיום אנו מבינים שהחוויות של נח עם מארינקה מאחורי הגדר, היו למעשה שלבים הכרחיים בגיבוש זהותו, אך הם לא יכולים להוות תחליף אמיתי וממשי למשפחה והחברה שמהם הוא הגיע.		

דו שיח (דיאלוג) בין התוצר היצירתי לבין ההיבט והפרשנות/ העמדה/ התובנה האישית		בחרתי להציג את הדילמה של נח באמצעות כרזה הכוללת רקע כהה, שם התוצר, "בין קודש לחול", שמדגיש את הקונפליקט המרכזי עמו מתמודד הגיבור, ושני דימויים מרכזיים של ציצית ותפוחים. שני הדימויים משקפים למעשה את שני צידי הדילמה של נח: הציצית מסמלת, כמובן, את העולם היהודי שבתוכו נח גדל ואת החברה הדתית המסורתית שבה התחנך. בחרתי לסמל את העולם הזה דרך הציצית כי מדובר בפריט תפילה מוכר, שכל מי שמביט בו מזהה את המקור שלו. כמו כן, הציצית היא סמל דתי שלובשים מתחת לבגדים וישירות על הגוף, ולכן זה מראה קשר קרוב שמתקיים בין אדם מאמין ובין הדת והאל. למעשה, הציצית היא החלק הראשוני ביותר בלבוש של האדם הדתי, וגם בלבוש של נח. לכן היא מסמלת עד כמה קשה להתנתק מהעולם היהודי הדתי - כמו להתנתק מעור הגוף ממש. לצד הציצית מונחים שני תפוחים אדומים. לאורך הנובלה הטבע, הפירות והגידולים מסמלים את העולם של הגויים. הגן של מארינקה מקביל לגן העדן, שבתוכו צומחים עצי פרי, ירקות ופרחים. כל אלה הופכים את המרחב שבו היא גרה למרחב קסום, שמושך את נח עוד יותר לעזוב את הבית היהודי העלוב, ששום צמח לא גדל בו. מלבד זאת, הפירות קשורים בנובלה גם לנושא ההתעוררות והמשיכה המינית. כאשר נח מגיע לשלב שבו הוא רוצה לממש את אהבתו למארינקה, ביאליק מתאר זאת בצורה סמלית שבה העץ שבחלון שולח אליו שני תפוחים בשלים ועסיסיים. הבשלת הפירות מסמלת את הבשלתם של נח ומארינקה, ואת העובדה שהפכו מילדים לנער ונערה בוגרים הרוצים לממש את אהבתם גם במימד הפיזי. על כן, הצבת התפוחים בכרזה לצד הציצית מדגישה את

		הבחירה שבין שני העולמות - עולם הגויים והטבע למול עולם היהדות והמשפחה. בחרתי ברקע כהה לכרזה כיוון שבאמצעותו שני הדימויים המרכזיים מודגשים עוד יותר. הרקע השחור מדגיש את הלובן של הציצית אך גם את צבעם האדום והחושני של התפוחים. כך נוצרת הקבלה בין שני העולמות, והדגשה ששניהם עומדים כאופציה ממשית בדילמה של נח. לדעתי, הרקע השחור יכול לסמל את הכאוס והפחד שחש נח בזמן הקונפליקט, אך אלו תחושות שנובעות רק מהצורך לחפש אחרי זהות, להתנסות בדברים שלא עשה קודם לכן ולבחון את הגבולות שלו בתוך החברה. בסופו של דבר הכאוס יישכח, והוא יידרש לבחור בין שתי אופציות ברורות ובהירות - חזרה אל בית המשפחה והמסורת, או נטישת העולם המוכר לטובת האחר והאסור.

מושגים

דילמה/קונפליקט, סמל, דימוי, ניגוד, הקבלה, דמות, דמויות משנה.

מקורות

אריקסון, אריק ה. (1976). **ילדות וחברה**. תרגום: אורי רפ. ספרית הפועלים.
צמח, עדי. (1959). על מאחורי הגדר. מתוך: **מאזנים**, גיליון ט'. עמ' 104-116.
שמיר, זיוה. (1985). מאחורי הגדר - עולם הפוך. מתוך: **מאזנים**, גיליון ט'. עמ' 20-24.